

مختصری بر فلسفه حقوق

گردآورنده و پژوهشگر: حبیب زلمی.

اهدأ به دوستداران مکتب حقوق و علوم سیاسی.

پرسش اصلی اینست که آیا فلسفه حقوق شاخه‌ی است از فلسفه که به مطالعه و ارزیابی قواعد حقوق پرداخته یا شعبه‌ی است از علم حقوق که در آن از نظریه‌های کلی درباره حقوق بحث می‌شود؟

کسب حقوقدان معروف اتریشی، درباره فلسفه حقوق مینویسد: "... فلسفه حقوق سعی دارد به این سؤال پاسخ دهد که چه قواعدی را حقوق بایستی بپذیرد و مستقر دارد؟". به بیان دیگر، موضوع ویژه آن، مسأله "عدالت" است.

از آنجا که می‌دانیم عدالت یکی از اصول اساسی اخلاق است، فلسفه حقوق شعبه‌ای از فلسفه اخلاق را تشکیل می‌دهد ...

ولی هرگاه علم حقوق تنها به تحلیل و شناختن قواعد موجود قناعت نکند و در پی ریشه‌های واقعی آن قواعد باشد و بخواهد معیاری برای تمیز درست و نادرست فراهم سازد، دیگر نمی‌توان ادعا کرد که مسایل فلسفه حقوق در قلمرو این علم نیست و به اخلاق و فلسفه ارتباط دارد. با وجود این گروهی که آرمان عدالتخواهی را ناشی از فطرت آدمی می‌دانند و در پی آنند که حقوق طبیعی را از این راه در برابر حقوق تحققی قرار دهند و برتر از آن شمارند، ناچار فلسفه حقوق را شاخه‌ای از فلسفه می‌دانند که به حقوق پرداخته است. در برابر اینان، گروهی که به حقوق تحققی می‌اندیشند و در باره‌ی ریشه‌های اجتماعی و نیروهای سازنده آن گفتگو می‌کنند، فلسفه حقوق را شعبه‌ای از علم حقوق می‌دانند.

کتابهای فلسفه حقوق به دو گروه اصلی تقسیم می‌شود:

... کتابهایی که فیلسوفان در باره حقوق نوشته‌اند و مفاهیم کلی را که در باره جهان و انسان و شناخت او داشته‌اند، در حقوق نیز پیاده کرده‌اند، مانند فلسفه حقوق هگل و کانت، و کتابهایی که حقوقدانان فراهم آورده‌اند و در آن از مبنا و هدف حقوق و رابطه آن با اخلاق و عادات و رسوم اجتماعی سخن گفته‌اند و خواسته‌اند تا در کنار شناسایی و تحلیل قوانین، یک نظامی برای ارزشها بیابند و ارتباط حقوق و اجتماع را نمایان سازند.

مطالبی که برای "فلسفه حقوق" ارائه شد، بخوبی می‌توان دریافت که این شعبه بیشتر به علم حقوق ارتباط دارد تا به فلسفه. از فلسفه به عنوان مددگار و خدمتگار استفاده می‌شود، ولی هیچگاه نظام حقوقی فراموش نمی‌گردد، زیرا ذهن حقوقدان را خیال پردازي و آرمانهای درونی قانع نمی‌سازد. او می‌خواهد درباره حقوقی که وجود خارجی دارد به بحث فلسفی بپردازد و پایه‌های کاش خود را در زمینه‌ی یافتن راه حل برای مسایل زندگی استوار سازد.

به استفاده:

—ارشیف فلسفه حقوق.

—تعریف و ماهیت حقوق.